

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

ГОРЕНКО А.І., АСПІРАНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах інноваційного розвитку обґрунтований факт, що для економічного розвитку країни є важливим застосування науково-технічних інновацій або технологій. Тому інноваційна діяльність є першочерговим способом для успішного функціонування підприємства. Саме інноваційна діяльність повинна стати основним стратегічним джерелом, з одного боку, постійного задоволення потреб споживачів у високоякісних сучасних товарах, а з іншого – підвищення рентабельності виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття інновації та закони інноваційного розвитку досліджувалися у наукових роботах багатьох відомих вітчизняних вчених-економістів: В.М. Онегіна, В.А. Луньова, І.П. Бачевська, Л.А. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук, Л.І. Федулова.

Формування цілей статті. Метою даної статті є дослідження джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності та узагальнення світового досвіду фінансування інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу досліджень. Фінансування інноваційної діяльності є однією з найважливіших умов інноваційної активності, оскільки проведення ефективної інноваційної діяльності вимагає значних фінансових вкладень. Джерела фінансування інноваційної діяльності за формою власності можна поділити на державні ресурси та ресурси підприємства.

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про інноваційну діяльність», джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності є [1]:

- кошти державного бюджету;
- кошти місцевих бюджетів;
- власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;

* Науковий керівник – Онегіна В.М., д.е.н., професор

- власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;
- кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб;
- інші джерела, не заборонені законодавством.

Впровадження інноваційних розробок завжди пов'язане з підвищенням ризиком, хоча розмір прибутковості від ефективного інноваційного продукту часто буває дуже високим. У даній ситуації роль держави полягає в наданні підтримки інноваційно-активним підприємствам. Тобто, застосовуючи різні інструменти державного стимулювання, можна підтримати розвиток інноваційної діяльності [2].

Інноваційна діяльність потребує певних капіталовкладень, з даних таблиці 1 ми можемо прослідкувати джерела фінансування інноваційної діяльності.

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
			власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
млн. грн.						
2008	13,0	11994,2	7264,0	336,9	115,4	4277,9
2009	12,8	7949,9	5169,4	127,0	1512,9	1140,6
2010	13,8	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	16,2	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	17,4	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	16,8	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	16,1	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015	17,3	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0
2016	18,9	23229,5	22036,0	179,0	23,4	991,1

Джерело: [3].

Як бачимо найбільші витрати на інноваційну діяльність спостерігаються у 2016 році – це 23229,5 млн. грн., найменше у 2014 році – 7695,9 млн. грн. У 2016 році найбільша частка витрат припала на власні кошти – 22036,0 млн. грн., це 94,8 % від загальної суми витрат. Спостерігаємо, що в період з 2008 по 2016 роки взагалі найбільше витрат припадає на власні кошти, а найменше з державного бюджету. Аналіз таблиці 1 показує, що протягом 2014-2016 років питома вага підприємств, що займалися інноваціями збільшується на 2,8 %. Загальна сума витрат з 2008 по 2016 років паралельно збільшується на 11235,3 млн. грн. разом з питомою вагою підприємств, що займаються інноваціями – 5,9%.

На рис. 1 наведена структура витрат на інноваційну діяльність підприємств.

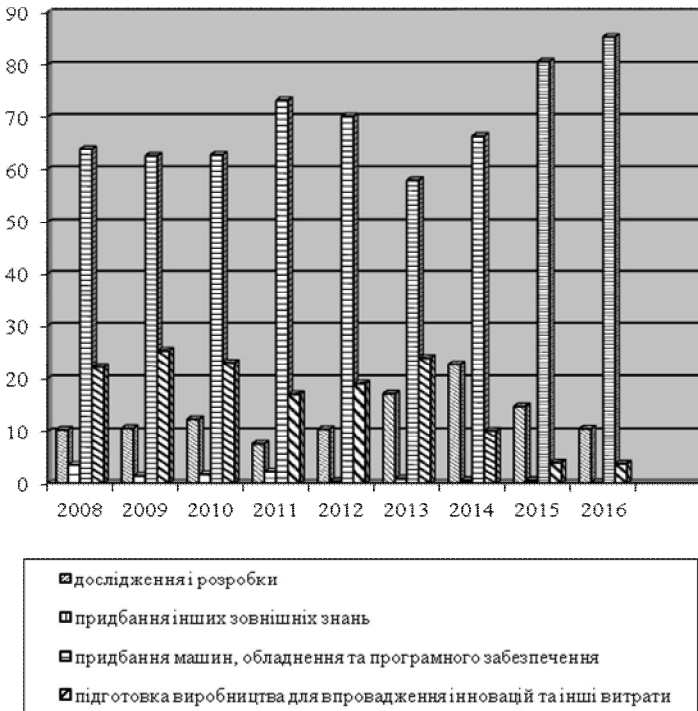

Рис. 1. Структура витрати на інноваційну активність підприємств в Україні, %

Джерело: складено автором за [3].

Як бачимо з рисунку 1 в період з 2008 по 2016 роки максимально витрат виділялося на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. В 2016 році сума на дані затрати складала 85,3% від загальної суми витрат.

Світовий досвід виділяє наступні принципи фінансування інноваційної діяльності: чітка цільова орієнтація на швидке й ефективно впровадження сучасних науково-технічних інновацій; різноманітність джерел фінансування; обґрунтованість та юридична захищеність методів акумуляції коштів; гнучкість системи фінансування всіх етапів життєвого циклу інновацій [4].

У таблиці 2 ми можемо прослідкувати світові витрати на інноваційну діяльність і як бачимо США продовжує бути країною, яка найбільше інвестує на дослідження і розробки. Ці програми досліджень і розробок підтримуються промисловістю (66%), федеральним урядом (25%) і академічним / некомерційним (7%) вкладення. Частка витрат США, Великобританії, Японії, Німеччини та Франції становить 59 % від усіх витрат на науку в усьому світі.

Таблиця 2

Світові витрати на дослідження та розробки

Країна	2014 фактичний		2015 запланований		2016 прогноз	
	Частка R&D у ВВП, %	ВВП млрд. дол. США	Частка R&D у ВВП, %	ВВП млрд. дол. США	Частка R&D у ВВП, %	ВВП млрд. дол. США
США	2,78%	2,78%	2,76%	496,84	2,77%	514,00
Китай	1,95%	343,78	1,98%	372,81	1,98%	396,30
Японія	3,40%	163,44	3,39%	164,59	3,39%	166,60
Німеччина	2,85%	103,20	2,92%	107,42	2,92%	109,25
Південна Корея	3,60%	64,30	4,04%	74,53	4,04%	77,14
Індія	0,85%	61,85	0,85%	66,49	0,85%	71,48
Франція	2,25%	58,21	2,26%	59,17	2,26%	60,05
Росія	1,50%	53,52	1,50%	51,49	1,50%	50,95
Великобританія	1,81%	44,07	1,78%	44,51	1,78%	45,54
Бразилія	1,21%	37,18	1,21%	36,81	1,21%	37,18

ВВП - Валові витрати на дослідження та розробки

ПКС - Паритет купівельної спроможності (використовується для нормалізації інвестицій в R&D)

Джерело: [5].

У США державою активно підтримується фінансування інноваційної діяльності. При цьому однією із форм такої підтримки є часткове гарантування місцевими органами влади банківських кредитів. Щорічно з бюджетів усіх рівнів на гарантування банківських кредитів на здійснення інноваційної діяльності в середньому виділяється до 50 млрд. дол. [6], це дає перспективу підвищувати масштаби фінансування інноваційної діяльності.

За попередніми розрахунками, питома вага загального обсягу витрат України у ВВП становила 0,48 %, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,16 %. За даними 2015 року, частка обсягу витрат на НДР у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила

2,03%. Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Швеції – 3,26 %, Австрії – 3,07 %, Данії – 3,03 %, Фінляндії – 2,90 %, Німеччині – 2,87 %, Бельгії – 2,45%, Франції – 2,23 %; меншою – у Кіпрі, Румунії, Латвії та Мальті (від 0,46 % до 0,77 %) (табл. 3).

Таблиця 3

Питома вага витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП

	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>
ЄС 28	1,93	1,97	2,01	2,03	2,04	2,03	...
Болгарія	0,56	0,53	0,60	0,63	0,79	0,96	...
Естонія	1,58	2,31	2,12	1,73	1,45	1,50	...
Іспанія	1,35	1,33	1,29	1,27	1,24	1,22	...
Латвія	0,61	0,70	0,67	0,61	0,69	0,63	...
Литва	0,78	0,90	0,89	0,95	1,03	1,04	...
Німеччина	2,71	2,80	2,87	2,82	2,89	2,87	...
Польща	0,72	0,75	0,88	0,87	0,94	1,00	...
Румунія	0,45	0,49	0,48	0,39	0,38	0,49	...
Словаччина	0,62	0,66	0,80	0,82	0,88	1,18	...
Словенія	2,06	2,42	2,58	2,6	2,38	2,21	...
Угорщина	1,15	1,19	1,27	1,39	1,36	1,38	...
Чеська Республіка	1,34	1,56	1,78	1,90	1,97	1,95	...
Україна ¹	0,75	0,65	0,67	0,70	0,60	0,55	0,48

Джерело: [7].

Активно держава підтримує і німецькі підприємства, яким надаються податкові пільги, пряме державне фінансування важливих розробок. За більшістю інноваційних показників до найбільш економічно та інноваційно-ефективних країн світу належить і Німеччина. Її традиційна технологічна ефективність проявляється в поширенні інновацій у виробничі галузі, насамперед у малий і середній бізнес. Частка інноваційних підприємств Німеччини досить висока в більшості галузей економіки. За оцінками, близько 48 % виробничих фірм і 56 % фірм у сфері послуг вивели на ринок відповідно 37 % нових інноваційних продуктів і 41 % інноваційних виробничих процесів [8].

Висновки. Отже, на основі проведених досліджень, можна зробити висновок про те, що в сучасних умовах основним джерелом фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств виступають переважно власні фінансові джерела. Саме тому важливим

є збільшення частки державної участі у фінансуванні інноваційної діяльності підприємств України, з використанням світового досвіду.

Література.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 16.10.2012 № 5460-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40>
2. **Бачевська І.П.** Інноваційна діяльність в Україні: інструменти та механізми державного впливу [Електронний ресурс] / **І.П. Бачевська** // – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02\(12\)/11.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02(12)/11.pdf)
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. **Антонюк А.Д.** Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: [Монографія] / **А.Д. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук.** – К.: КНЕУ, 2003. – 56 с.
5. Global R&D funding forecast // Battelle. The Business of Innovation. – 2016. – 5 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iriweb.org/sites/default/files/2016GlobalRDFundingForecast.pdf>.
6. OECD Science, Technology and Industry Outlook 2008 / OECD. Paris: OECD Publishing, 2008. – [Electronic resource]. – 2008, OECD Publishing. Mode of access: http://www.inovacao.unicamp.br/report/news_OECD_Science-TechnologyIndustry110207.pdf.
7. Наукова та інноваційна діяльність України: [статистичний збірник]. К.: 2017. – 141 с.
8. The changing landscape of innovation, in OECD Science, Technology and Industry Scoreboard. – [Electronic resource]. – 2011, OECD Publishing. Mode of access: http://dx.doi.org/10.1787/sti_scoreboard-2011-7-en.
9. **Онегіна В.М.** Стратегія інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств / **В.М. Онегіна, В.А. Луньова.** – Харків: ТОВ «Смугаста типографія», 2016. – 255 с.
10. **Федулова А.П.** Инновационное развитие украинской экономики / А.И.Федулова // Проблемы прогнозирования. – 2009. – № 4. – С. 5-11.

References.

1. Zakon Ukrainy «Pro innovaciynu diyal'nist'» vid 16.10.2012 № 5460-VI [The law of Ukraine "On Innovation Activity"]. (n.d). zakon4.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40> [in Ukrainian].
2. **Bachenskyja I.P.** Innovacijna dijal'nistij v Ukrajinі: instrumenty ta mekhanizmy derzhavnogho vplyvu [Innovative activities in Ukraine: tools and mechanisms of state influence]. (n.d). [dridu.dp.ua](http://www.dridu.dp.ua). Retrieved from: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02\(12\)/11.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02(12)/11.pdf) [in Ukrainian]
3. Sait Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinі [The site of the State Statistics Service of Ukraine]. www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

4. **Antoniuk L.L., Poruchnyk A.M., Savchuk V.S.** (2003). *Innovatsii: teoriia, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsiim* [Innovation: theory, mechanism of development and commercialization]. Kiev: KNEU, p. 56 [in Ukrainian].

5. Global R&D funding forecast // Battelle. The Business of Innovation. – 2016. – 5 p. Retrieved from: <http://iriweb.org/sites/default/files/2016GlobalRDFundingForecast.pdf> [in English].

6. OECD Science, Technology and Industry Outlook 2008 / OECD. Paris: OECD Publishing, 2008. – [Electronic resource]. – 2008, OECD Publishing. Mode of access: http://www.inovacao.unicamp.br/report/news_OECD_Science-TechnologyIndustry110207.pdf. [in English].

7. *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy: [Scientific and innovative activity of Ukraine]*. Kiev: 2017, p. 141 [in Ukrainian].

8. The changing landscape of innovation, in OECD Science, Technology and Industry Scoreboard. – [Electronic resource]. – 2011, OECD Publishing. Mode of access: http://dx.doi.org/10.1787/sti_scoreboard-2011-7-en. [in English].

9. **Onehina V.M., Lunova V.A.** (2016). *Stratehii innovatsiinoho rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv* [Strategies for innovative development of agricultural enterprises]. Kharkiv : TOV «Smuhasta typohrafiia», p. 255 [in Ukrainian]

10. **Fedulova L.Y.** (2009). Ynnovatsyonnoe razvytye ukraynskoï ekonomyky [Innovative development of the Ukrainian economy]. *Problemy probnozyrovanyia – Problems of forecasting*, No 4, pp. 5-11. [in Russian]

Анотація.

Горенко А.І. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні.

В сучасних умовах інноваційного розвитку для економічного розвитку країни є важливим застосування науково-технічних інновацій або технологій. Тому інноваційна діяльність є першочерговим способом для успішного функціонування підприємства. Стаття присвячена дослідженню фінансування інновацій. Визначено напрямки покращення стану фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Проаналізовано досвід іноземних країн щодо фінансування інноваційної діяльності підприємств, зокрема США, Німеччини.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, фінансування.

Аннотация.

Горенко А.И. Источники финансирования инновационной деятельности в Украине.

В современных условиях инновационного развития для экономического развития страны является важным применения научно-технических инноваций или технологий. Поэтому инновационная деятельность является первостепенным способом для успешного функционирования предприятия. Статья посвящена исследованию финансирования инноваций. Определены направления улучшения состояния финансирования инновационной деятельности отечественных предприятий. Проанализирован опыт зарубежных стран по финансированию инновационной деятельности предприятий, в частности США, Германии.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, финансирование.

Abstract.

Gorenko A.I. Sources of Innovation Financing in Ukraine.

In today's conditions of innovation development for economic development of the country is an important application of scientific and technological innovations or technologies. Therefore, innovation activity is a prime way for a successful operation of an enterprise. The article is devoted to the research of financing of innovations. The directions of improvement of the state financing of innovative activity of domestic enterprises are determined. The experience of foreign countries in financing innovation activity of enterprises, in particular, the USA, Germany has been analyzed.

Key words: *innovations, innovative activity, financing.*

УДК 658.31

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ГРІДІН О.В., СТ. ВИКЛАДАЧ,

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному еволюційному етапі розвитку економіки, в умовах постійної і безкомпромісно жорсткої конкурентної боротьби, підприємства усіх форм власності та сфер господарювання визнають нагальну необхідність та все більше уваги приділяють створенню ефективної системи управління персоналом, оскільки саме вона, без сумнівно, є тим наймогутнішим інструментом, що забезпечує конкурентоспроможність і успішний розвиток будь-якого суб'єкту ринкових відносин. Проте формування та впровадження такої системи, на жаль, напряму пов'язане з цілою низкою суттєвих проблем як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, що, внаслідок системної економічної кризи вітчизняної економіки, є спільними майже для всіх суб'єктів ринку. Поряд з цим необхідно звернути увагу й на те, що завдяки посиленню інтеграційної взаємодії вітчизняної економіки з іншими високорозвиненими національними економіками світу, процеси, що в ній відбуваються обумовлюються загальносвітовими тенденціями, тобто саме «життя» вимагає зміни від підприємств діючих концептуальних підходів до створення сучасної системи управління персоналом і спонукає до цього, оскільки її цілковита відсутність чи невідповідність сучасним вимогам унеможливає конкурентний розвиток. В той же час такі зміни на вітчизняних підприємствах відбуваються із суттєвим запізненням, що і визначає їх відставання від